

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEK FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

a F. J. r. l., egyesületi titkár.

1908. év, április hó 1.

VII. FÜZET.

XLVII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ara egy évre, azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 37—22)

4 lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jeggyel „reclamatio” teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K., ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K., oly fordításért, mely átdolgozást igényel 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félívekre, s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A czikkekhöz tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvételni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K., 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállításá 30 példánynál 3 K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többre kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkesztő *Bund Károly.* Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én: Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1908. ÉVI (27.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K., másoknak 3 K. Árát legcélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.

AZ ERDŐÓR vagy **AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEK ÉS FELELETEKBEN.** Irta: Bedő Albert. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsőházi Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K., nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor. I. kötet. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 18 K.

A TOLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: Fekete Lajos. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K., másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is Selmeczbányán.

ERDEI FACSEMETÉK NEVELÉSE. Irta: Tomcsányi Gusztáv. Ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 4 K.; 4 K. 45 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik.

Részlet a szlavoniai tölgyesekből.
(Szocna erdő rész, vinkovcei főerdőhivatal.)

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLVII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

7. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árárt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

Magánerdőgazdaságunk javításának kérdéséhez.

Irta: Cserny Győző kir. alerdőfelügyelő.

Ugy erdészeti, mint gazdasági szaklapjainkban, sőt még a napilapok némelyikében is örvendetes érdeklődéssel igyekeztek utóbbi időben a magánbirtokosok (az erdőtörvény 17. §-ában meg nem említett birtokosok) kezében lévő erdőkben folyó, többnyire nem okszerű, részben pedig egyenesen pusztulásra vezető gazdálkodásra rámutatni.

Ez a helytelen gazdálkodás s a vele karöltve haladó pusztulás kevésbbé mutatkozik a nagyobb kiterjedésű magánerdőbirtokokon, hol, ha rendszeres kezelés nincs is mindenütt, de legalább bizonyos gazdálkodás mégis található. Annál inkább jelentkezik a hegyvidéken elterülő közepes nagyságu és kisebb magánerdőbirtokokon.

Aggodalomra okot szolgáltató módon és mérvben történnek ezeken a birtokokon a tulságos fakihasznlások, tarolások, irtások s evvel együtt az erdőbirtokok parcellázása; utóbbi gyakran az alatt a hangzatos jelszó alatt is, hogy az elszegényedett hegyvidéki népet legelő szükségletének kielégíthetése s a kivándorlás csökkentése végett földhöz kell juttatni.

Aggodalomra ad okot különösen az, hogy ezek a tarolások és az ezt követő parcellázások s irtások törvényellenesen olyan erdőkben is történnek, melyek talajuknál fogva állandó mezőgazdasági művelésre úgy sem alkalmasak s a törvény értelmében feltétlenül fenntartandók.

A magánbirtokosok ezeket a hegyvidéki erdőket, ha a közlekedési eszközöktől távol esvén, nem voltak értékesíthetők, gyakran a szó szoros értelmében tűzzel vassal elpusztították oly célból, hogy legelőket nyerjenek. A közlekedési eszközökkel ellátott s főként a vízi utakkal rendelkező vidéken pedig az erdőt a tapasztalatlan birtokosoktól leggyakrabban üzerek vették meg potom pénzen, kik azokat rövid idő alatt teljesen kihasználva a puszta talaj maradt a birtokosnak vagy ha ez is az üzerek kezébe ment át, ott sokáig meg nem maradt, hanem parcellázva másoknak lett eladva, ami eddig mindig kitűnő üzletnek bizonyult. A kihasznált erdők birtokosaiknak már terhére vannak, mert abból jövedelmük már nincs, adót is kell fizetniök, sőt újra be kellene azokat erdősíteniök. Ezért a már tarra vágott erdőket a fatenyésztés alul rendszerint kivonni igyekeznek és azokat akár alkalmasak arra, akár nem, mezőgazdaságilag, főképen legeltetésre használják.

A talaj azonban, mely erre nem való, termőerejében csakhamar gyengül, végre kimerül s elkopárosodik, úgy mint azt az „Erdészeti Lapok“ múlt évi XVI. és XVII. sz. füzetében *Bund Károly* az Ipolyvölgyben s a XVII. sz. füzetben *Ajtay Sándor* pedig az Aradmegyében észlelt erdőirtások tárgyalása alkalmával találóan leírták.

A kisebb, parcellázásra sem alkalmas magánerdőbirtokoknál is észlelhető a törekvés, hogy a még meglévő erdőket kihasználják, kiirtsák és mezőgazdasági művelésre vagy legelőnek átalakítsák. Ezek pusztulásáról, a pusztulás módjáról és okairól különben az Erdészeti Lapok 1892. évi VIII-ik füzetében „a kisebb magánerdők pusztulásának kérdéséhez“ cím alatt irt értekezésemben már annak idején bővebben megemlékeztem. Az ott szóba hozott rendszabályok némelyike azóta meg is valósult.

A szomorú tényeken nem változtat, de némi mentségül említjük fel, hogy a rendszertelen erdőkihasználás és pusztítás nem

csak a birtokosok könnyelműségében, hanem azok szegénységében, másrészt a faárak nem várt emelkedésében, a fa iránt való nagy keresletben is keresendő, melynek különösen a tapasztalatlan kisbirtokos fája esik áldozatul, melynek eladására, mint már előbb említém, a kisbirtokosokat a szorult helyzetüket kipuhatóló kapzsi üzerek rábírák anélkül, hogy a birtokosnak a fa valódi értékéről sejtelme is volna.

A helytelen s törvénybe ütköző gazdálkodásnak e sajnálatos jelenségei az azok ellenőrzésére hivatott közegek előtt már régebben ismeretesek. Az erdőfelügyelőségi szervezet a személyzet csekély száma és irodai munkával való tulságos elfoglaltsága miatt a magán-erdőgazdaságot jobb karba helyezni azonban nem volt képes, de hogy a pusztulás még jobban nem haladt előre, ebben mégis van érdeme. Maga az 1879. évi XXXI. t.-cz. (erdőtörvény), közgazdasági életünknek eme tagadhatatlanul kiváló erőssége sem nyújt elég intenzív alapot a baj megszüntetésére. Az erdőtörvény rendelkezései közül főleg a 2.-iktól a 7.-ik §§-ok vonatkoznak a magánbirtokokra is. Ezek is csak a véderdőkre s a feltétlenül fenntartandó erdőkre vonatkoznak, melyeknek talaja mezőgazdasági művelésre, tehát szántónak, rétnak, szőlőnek és kertnek állandóan nem alkalmas. Az elsőbbség minden irtás és tarolás továbbá bizonyos esetekben a legeltetés is tilos. A feltétlenül fenntartandó erdőkben csak az irtást tiltja a törvény a tarvágás ugyan meg van engedve, de 6 éven belül újraerdősítendő. *Praeventiv* intézkedéseket a törvény az irtás vagy tarvágás megakadályozására alig tartalmaz s így az erdőrendészeti hatóságok intézkedései rendszerint későn jönnek és többé-kevésbé a megtorlás jellegével bírnak.

Az 1883. évi 36016. sz. alatt kiadott földmiv. min. rendelet a kir. erdőfelügyelőségek részéről nyilvántartott törzskönyvekben feltétlenül fenntartandóknak minősített erdőkben a tarvágások újra erdősülése érdekében a legeltetést ugyan korlátozta és beerdősítésükre szükséghez képest rövidebb határidő kiszabhatását is elrendelte, egyébként azonban a magánkézen lévő erdőbirtokok okszerűtlen kezelését gátló általános intézkedések tudtunkkal nem történtek.

Az erdőfelügyelőségi személyzet csekély száma miatt e rendeletnek sem volt azonban meg a kívánt foganatja és bár az

állam a magánerdőgazdaság fellendítése érdekében erdőesítési célokra olcsó csemetéket adományozott, közegeinek az 1898. évi XIX. t.-cz. alapján a birtokosok kívánságára a tanácsadást megengedte, ugyan e törvény alapján a magán erdőbirtokok állami kezeltetését is a birtokosok kérése esetén lehetővé tette, a volt urbéres s közbirtokossági erdők fájának üzérkedés céljából való eladását és felosztás céljából való részleges eladhatását rendeletekkel korlátozta és — mint sok baj kútforrását — a legelők javítását s helyesebb kezelését is kezébe vette; mégis ezek a törekvések a magánerdőgazdaság, de különösen a kisebb birtokosok gazdálkodását lényegesen nem javították meg, sőt újabb időben a tarolások és parcellázások még nagyobb mérvet is öltöttek úgy, hogy a törvényhozás alig fog kitérhetni újabb, az eddigieknél messzebb menő intézkedések elől.

Ugyanez az állapot jött létre a külföldön is többé-kevésbé hasonló okok és előzmények folytán, amiért ott is az alapvető törvényeket novellák vagy rendeletek útján a hegyvidéki magán-erdők pusztulásának megakadályozása, illetőleg azok fenntartása s helyes kezelése érdekében kiegészíteni kellett.

Azt hiszem nem végzek felesleges munkát, ha a szomszéd Ausztriában s még néhány erdős hegyvidékkel bíró más országban ez irányban tett intézkedéseket röviden ismertetem.

*

Ausztriában az 1852. évi decz. 3-án kelt császári pátenssel kiadott osztrák birodalmi erdőtörvény 1—7., 19., 22., és 52. §-ai főképen azok, melyek alapján az állam a magánerdőgazdálkodásba befolyhat. A 2. § értelmében *engedély nélkül* erdőterületet a fatenyésztés alul kivonni és más célokra átalakítani nem szabad. Az engedélyt erre (az irtásra) a kerületi (egyszersmind erdőrendészeti) hatóság adja meg a melléje rendelt erdészeti műszaki közeg (Forsttechniker) írásbeli véleménye alapján a birtokos és a *szomszéd birtokosok* meghallgatásával. A 3. § az állami és községi erdők vágásának 5 éven belül való beerdősítését rendeli el; magánbirtokosoknak hosszabb határidő is engedélyezhető.

A 4. § tiltja az erdőpusztítást vagyis az olyan kezelést, mely

a további fatenyésztést veszélyezteti vagy lehetetlenné teszi. Az ily kezelés büntetendő s az újraerdősítés elrendelendő.

Az 5., 6. és 7. § a véderdők gyanánt szereplő erdők irtását s tarra vágását tiltja és a 19. § ezeknek az erdőknek kezelését szabályozza.

A 22-ik §-ban a törvény azt rendeli, hogy főleg az előbbi szakaszokban említett rendelkezések s tilalmak betartásának biztosítására bizonyos nagyságu erdők birtokosai szakavatott kezelőket (erdőgazdákat, Forstwirte) alkalmazzanak. Az erdők nagyságát, mely mellett már az ilyen gazdasági kezelő alkalmazandó a körülményekhez képest a kerületi hatóság állapítja meg.*) Erdőkezelőkül az előirt vizsgát letett egyének alkalmazandók. Az 52-ik § értelmében a kezelő személyzetnek megfelelő védő és őrző személyzet bocsátandó rendelkezésére. Bár az osztrák cs. kir. földmívelésügyi miniszterium 1873. évi 6953. sz. rendeletével a kerületi hatóságoknak különösen a két utóbb említett szakasz végrehajtását figyelmébe ajánlotta és rámutatott arra, hogy kisebb kiterjedésű erdőbirtokok megegyezés alapján a szomszéd, nagyobb erdőbirtokosok erdejével vagy pedig közbirtokossággá alakulva volnának kezelő és őrző személyzettel elláthatók, mégis ezekkel a rendelkezésekkel a kívánt eredményt kellő végrehajtás hiányában nem érték el. A helytelen kezelés, tilos tarolások, irtások tovább is folytak, kisebb erdőbirtokosok erdeik közös kezeltetése céljából nem egyesültek stb. úgy, hogy az egyes tartományokban csakhamar szükségét látták, hogy a helyi viszonyok figyelembe vételénél külön törvényekkel állják útját a helytelen gazdálkodásnak.

Lássuk ezeket a különleges intézkedéseket!

Alsó-Ausztriára nézve az 1906. évi törvény felsorolja azokat a községeket, melyekre a törvény rendelkezései vonatkoznak és melyek határában minden tarvágás, tekintet nélkül a talaj minőségére, a kerületi politikai és egyszersmind erdőrendészeti hatóságnál vagy írásbelileg vagy szóbelileg jegyzőkönyvben bejelentendő, ha az $\frac{1}{2}$ ha-nál nagyobb területen tervezetik, ugyszintén a szálalás (ritkítás)

*) Morvaországban 1000 kat. holdban, Sziléziában 500 ha-ban, Krajnában 2000 kat. holdban és Karinthiában 1500 hektárban van megállapítva, a többi tartományban a kerületi hatóság esetről-esetre állapítja meg a nagyságot. *Szerző.*

is, amennyiben $\frac{1}{2}$ ha-nál nagyobb területen volna teljesítendő és a főfaállomány teljes záródásáig szükséges törzsmennyiség felénél kevesebb fa marad hátra. A bejelentés kötelezettsége elesik, ha az illető erdő jóváhagyott üzemterv szerint kezeltek és az üzemterv jóváhagyása óta 10 év még nem telt el. Ha nem az erdőbirtokos foganatosítja a kihasználást, úgy a vállalkozónak neve s lakóhelye is bejelentendő. A bejelentés a kerületi hatóságnál vagy községi előljáráságnál teendő meg, mely a bejelentésről igazolványt állít ki. A bejelentett erdőkihasználást — amennyiben annak körülményei a hatóság előtt nem ismeretesek — a hatóság a melléje rendelt erdészeti műszaki közeg útján a helyszínen megvizsgálhatja. A hatóság esetleges kifogásait a birtokossal haladéktalanul közölni tartozik s illetőleg a tarvágás foganatosítását megtagadhatja. A birtokosnak felelősség és szakértő bizottságnak kiküldése iránt való joga biztosítva van. Ha a birtokos nem utasítatik másodfokban el, az eljárási költséget a tartományi gazdasági alap (Landeskulturfond) viseli.

Ha az erdőbirtokos a bejelentést követő 6 héten belül tagadó választ nem kap, úgy a kért tarvágást foganatosíthatja. A vásárló fakereskedő vagy vállalkozó köteles előzetesen meggyőződni arról, hogy a tarvágás bejelentése szabályszerűen megtörtént-e és ő is, mint az erdőbirtokos, felelősséggel tartozik azért, ha a tarvágás bejelentés nélkül vagy nem az engedélyezett módon történik. Az erdőszítés biztosíthatása céljából biztosíték letevését is kívánja a törvény. A biztosíték visszaadatik, ha az erdőszítésnek sikerrel történt foganatosítása beigazoltatik, ellenkező esetben a biztosítékot az erdőszítési költségek fedezésére használják fel.

A rendelkezések be nem tartását és a mulasztásokat a törvény bünteti, ha a pénzbüntetés nem hajtható be, úgy szabadságvesztés alkalmaztatik (10 K-t 24 órai elzárással számítva). A pénzbüntetés a tartományi gazdasági alapba folyik.

Nevezetessége még e törvénynek az, hogy Bécs főváros környékén lévő erdők kihasználása a város egészségi és klimatikus viszonyaira való tekintettel is bizonyos korlátozásoknak van alávetve. E korlátozások fejében Bécs főváros az illető erdőbirtokosoknak kártérítéssel tartozik.

Morvaországra vonatkozólag újabb alkotott törvény értel-

mében az egy *ha*-nál nagyobb fakihasznlások az előbb, Alsó-Ausztriánál ismertetett módon bejelentendők.

Tirolban (1897), *Salzburgban* (1899) és *Bukovinában* (1906) a magánerdők tarolásának bejelentését s az erdősités biztosítására biztosíték letevését szintén kívánja a törvény.

Bukovinában minden fakihasznlás, mely eladás céljából történik vagy általában a házi szükségleteket meghaladja, a kerületi hatóságnak bejelentendő. Figyelmen kívül marad, hogy valamely erdő a kataszter által pl. legelőnek van minősítve, csak tényleg erdőjellege legyen. Ha üzemterv szerint kezelik az erdő, a bejelentésre nincs szükség. A bejelentés elintézése, a fakihasznlás elbírálása stb. úgy történik, mint az Alsó-Ausztriánál említve volt. Ha a bejelentő birtokos 8 héten belül választ nem kap, a fakihasznlásba belefoghat.

Galicziában (1904), *Stájerországban* (1898) és *Karinthiában* (1885 és 1899) hozták meg a magánerdők megóvását célzó törvényeket, melyek szerint a mész, pala, szóval könnyen máló kőzeteken, meredek hegyoldalon elterülő s kijelölendő erdőterületeken minden tervezett fakihasznlás előre bejelentendő, ha a tarvágás 1 *ha*-nál (Stájerország) vagy 0.25 *ha*-nál (Karinthia) nagyobb. (Galicziában nincs korlátozás). Minden ilyen tarvágás ennek teljesítése előtt legalább 45 nappal előre bejelentendő, de bejelentendő a 25 árnál nagyobb területen oly mérvű szálalás is, mely a teljes záródáshoz szükséges fatömeg felénél nagyobb famennyiség kiszedését célozza.

A vásárló fakereskedő vagy vállalkozó neve s lakása is bejelentendő, s mint Alsó-Ausztriánál említve volt, a fa kihasznlása körül a fakereskedő vagy vállalkozó épp úgy felelősséggel tartozik, mint a birtokos.

A politikai hatóságnál bejelentendő a parcellázás is (a terület nagysága, tarvágás kiterjedése, vállalkozó neve). A politikai hatóság szakközegei útján költség nélkül megvizsgálhatja a tarolás iránt beadott kérelmet és indokolt esetben megtagadhatja az engedélyt. Ha 45 napon belül a kérvényező a hatóságtól végzést nem kap, akkor a kérvény engedélyezettnek tekintendő. Elutasítása esetén a félnek jogában áll bizottság kiküldését kérni és a politikai hatóság tartozik két diplomás szakértő jelenlétében a szemlét megtartani.

A vágásterületek kitisztítására, helyrehozására s újraerdősítésére a hatóság biztosíték letevését követelheti. A fakihasználás iránt beadott folyamodványok bélyegmentesek.

Dalmáciában és Isztriában a karszterdősítési törvény (1893) a többi között felhatalmazza a helytartóságot arra is, hogy az erdőbirtokosok előleges meghallgatása után azokat a magánerdőbirtokokat, melyek a beerdősített Karszt vidékére esnek vagy abba ékelődnek, kényszer útján gazdasági és védszövetkezetekké (Wirtschafts- und Schutzgenossenschaften) egyesítse és erdészeti kezelő- és őrzőszemélyzet tartására kötelezze.

Krajnában az 1883. évi 1596. sz. tartományi kormányrendelet kötelezi a birtokost, ha erdejét pusztítja arra, hogy további pusztítás megakadályozása érdekében üzemtervet mutasson be.

A magánerdőbirtokok tulságos felosztása, úgy mint nálunk, Ausztriában is sok visszaélés melegegyává lett s akárhány esetben régi, virágzó gazdasági üzemek tulságos elaprózása káros gazdasági következményeket vont maga után, amelyek az *osztrák központi gazdatanácsot* arra készítették, hogy a törvényhozást a tultengő és egészségtelen parcellázó mozgalom korlátozása céljából törvény alkotására felkérje, mely törvénynek érvénye minden parcellázási üzemre, adásvételre vagy cserére kiterjedne, kivéve a kényszereladás, tagosítás vagy lakóházzal való beépítés folytán szükségessé váló parcellázásokat. Az osztrák gazdatanács e törvénybe a következő fontosabb intézkedéseket kívánja felvételni: a parcellázással való iparszerű foglalkozás hatósági engedélyhez kötendő és szigorú hatósági ellenőrzés alá vonandó, földrészteladások csak nyilvános árverés útján és a parcellázási terv előzetes közhirrre tétele után történhetnek, a parcellázási üzlet egész lefolyása ellenőrzendő, parcellázott birtokoknak rövid időn belül való újabb felosztása eltiltandó s a földdel való üzérkedésnek uzsorának mindenféle manapság elterjedt formája, valamint a parcellázásra való csábítás szigorú büntetéssel sújtandó.

A német birodalomban főleg *Bajorország* hozott oly törvényt, amely különlegesen a magánerdők pusztulását és felaprózását hivatott meggátolni. Ez a törvény a mi viszonyainknál fogva különös érdeklődést érdemel és röviden összefoglalva a következő rendelkezéseket tartalmazza.

Birtokügynök és mindenki, aki birtokvétellel s eladással iparszerűen foglalkozik, — akár a saját nevében, akár más megbízásából járjon el, — köteles erről a vételről vagy eladásról a szerződés megkötése után nyolcz nappal a közigazgatási hatóságnak, amely egyszersmint erdőrendészeti hatóság is, különbeni pénzbüntetés terhe mellett jelentést tenni arról, hogy:

a) az erdőbirtok hol fekszik, mi az adóközségi megjelölése, elnevezése és kiterjedése ;

b) mi az eladó, illetőleg vásárló neve, állása s lakóhelye ;

c) faállománynyal együtt vagy anélkül adatik-e el a kérdéses erdőbirtok.

Mindenki, ki üzletszerűen foglalkozik birtokok eladásával vagy vásárlásával, akár a maga nevében, akár más valakinek megbízásából járjon is el, továbbá mindenki, aki részére a birtok megvétetett, tartozik abban az esetben, ha az erdőt *egészben vagy részben ki akarja használni (letarolni) vagy a tarolással hatásra nézve egyenlő ritkítást óhajt alkalmazni, a tarolás vagy ritkítás foganatosításához az erdőrendészeti hatóság jóváhagyását kikérni.*

Az erdőrendészeti hatóság az újraerdősítés biztosítása céljából az engedély megadását feltételekhez is kötheti, nevezetesen a ritkítás mérvét meghatározhatja és az újraerdősítés költségeinek fedezésére biztosíték letetését is kívánhatja. Az erdőrendészeti hatóság, amennyiben az újraerdősítés eléggé biztosítva van, az engedélyt nem tagadhatja meg. A letett biztosíték visszaadandó, mihelyt az újraerdősítés elegendőképpen biztosítva van. Az erdőrendészeti hatóság az engedély megadása vagy megtagadása előtt, az *erdőhivatal**) mint helyi közeg, véleményét kikérni tartozik. A birtokvétel vagy eladás bejelentésének elmulasztása büntetendő. Aki erdőt egészen vagy részben letarolt vagy tarvágással egyenlő hatású ritkítást foganatosított, az erdőhivatal által intézendő újraerdősítés költségeiért még abban az esetben is szavatol, ha a fentiek értelmében nem is büntetendő.

Az államnak a költségek megtérítése iránt emelhető igénye a

*) Az erdőhivatal (Forstamt) egyértelmű a mi erdőgondnokságainkkal, kezeli a kincstári erdőket és a kerületébe eső községi, közbirtokossági stb. erdőket és egyszersmind a magánbirtokosok erdei felett felügyeletet gyakorol.

vágás keletkezésétől számított 5 év után évül el. Ugyanily módon szavatol mindenki, ki beerdősítendő vágásokat szerez meg; az elévülési idő a megszerzés idejétől számítandó.

A *törvényjavaslat megokolása* kifejti, hogy e törvényre a magánerdők fenntartása (az erdőbirtok üzérkedésből végzett feldarabolásának korlátozása) érdekében volt szükség. Nemcsak a birtokügynöknek vagy annak, aki részére az erdőbirtok vásároltatott, de annak is, aki részére az eladatott, kell az említett engedélyt kérni. Figyelmen kívül marad tehát, vajjon a birtokügynök vagy vállalkozó az adásvételnél a saját, vagy más nevében járt el. Az engedély kikérésének kötelezettsége azért terjesztett a megokolás szerint ily módon ki, hogy a törvényt ne lehessen kijátszani. Gyakran előfordult ugyanis, hogy pl. fát fogyasztó ipari vállalkozások, fakereskedők, fűrésztelepek, papír- és cellulóze-gyárak erdőt vettek vágható faállománnyal, hogy e vállalkozások szükségletét átmenetileg biztosítsák.

Ily módon sok kisbirtokos erdeje pusztult el, mert a vállalatok letarolták az erdőt, a vágásterületen pedig tuladtak, hogy az erdősítési kötelezettség alul kibujhassanak. Azok, akik az ilyen letarolt erdőket megvették, gyakran megbízhatatlan, vagy egészen elszegényedett egyének, kik, vagyonuk nem lévén, a beerdősítést elmulasztották s az eddigi törvények szerint a beerdősítés fogantatására eredménynyel szoríthatók nem voltak.

A tarvágáson kívül a tulságos szálalásra azért terjeszkedett ki a törvény, hogy rendelkezéseit és intenczióját ne lehessen kijátszani oly módon, hogy tarvágás mellőzésével csak az értékes főállományt használják ki s visszahagyják a sokszor értéktelen s az ujraerdősítést alig biztosító mellékállományt.

A megokolás szerint továbbá a fa kihasználásának engedélyezését bizonyos kiterjedésű területhez kötni nem látszott célszerűnek mert ebben az esetben a már feldarabolt erdőterületek a beerdősítés kötelezettsége alul kivonhatók lettek volna. Különösen előfordulhat ez az eset nagyobb erdők felosztásából eredt kisebb erdőbirtokoknál, hol az egyes részekhez tartozó erdő gyakran több kisebb részletben terül el.

A megokolás szerint továbbá gondoskodni kellett arról is, hogy abban az esetben, ha az erdőbirtokos kellő biztosítékot nyújt,

hogy az erdősítés költségeit fedezni fogja s erre képes, az újra-erdősítés biztosítottnak tekintendő; míg sok esetben az erdőnek fekvésére, talajára stb-re való tekintettel az újraerdősítés biztosítottnak nem tekinthető pl., ha meredek, sekély, silány, köves s napnak kitett talajon tarvágás terveztetik. Ilyen esetben tehát az erdőrendészeti hatóság részére biztosítani kellett azt a jogot, hogy az engedély megadását bizonyos, az erdősítést biztosító feltételek teljesítéséhez köthesse, milyenek a ritkítás mérvének, az erdősítési módnak, a fanemek megállapítása.

Természetes, hogy az engedély csak abban az esetben adható meg, ha a kért erdőkihasználás különben sem ütközik a törvény rendelkezéseibe.

A megokolás szerint az erdőrendészeti hatóság jogosítva van az engedély megadását minden esetben ahhoz kötni, hogy a teljesítendő kötelezettség előzetesen biztosítottassék. A biztosíték feloldatik, mihielyt a foganatosított erdősítések már oly állapotban vannak, hogy a letarolt terület újra erdősülése biztosítottnak tekinthető vagy ha a beerdősített terület valamely rendszeresen kezelt erdőbirtokhoz csatoltatik.

A megokolás szerint továbbá a tilos tarolás vagy tulságos ritkítás miatt azért is szigoruan kellett az illetőt büntetni, mert a spekuláló vállalkozó a faállomány letarolásából rendszerint már oly szép jövedelemhez jut, hogy kis pénzbüntetés lefizetésével jobb üzletet csinál, mintha az erdősítési kötelezettséget elvállalná. Szabadságvesztés büntetése csak vagyontalanság esetén nyerhet alkalmazást.

Hogy a beerdősítési kötelezettség alul ne lehessen kibuvni, a törvény még kimondja, hogy az, ki erdőt tarol vagy beerdősítendő vágást vásárol vagy elad az államnak, az állam által teljesítendő erdősítések költségeit biztosítani tartozik. Eddig ezt Bajorországban csak akkor rendelte el a törvény, ha a beerdősítésre kötelezett birtokos az erdőrendészeti hatóságnak a beerdősítés teljesítésére vonatkozó határidejét nem tartotta be s a mulasztás miatt büntetve lett. Az eddigi törvények szerint az erdőbirtokos az erdősítés elmulasztása miatt nem volt büntethető, ha a határidő letelte előtt erdejét eladta.

Svédországban az 1903. évi törvény a tarvágást tiltja és az újraerdősítés elmulasztását szigorúan bünteti.

A *Zürich* kanton új erdőtörvénye szerint 50 árnál kisebb erdők a közgazdasági tanács engedélye nélkül tovább nem oszthatók, a tagosítás esetét kivéve. Egy községben fekvő magánerdőknek közös gazdálkodás, használat s értékesítés céljából való egyesítése az erdőbirtokosok szótöbbsége alapján elhatározható, ha a többség egyuttal az erdőterületnek több mint a felét képviseli.

*

Mindezek a törvények újabb időben hozattak, mert mindenütt belátták, hogy az eddigi intézkedések már nem voltak elegendők. Mint látjuk, a magánerdők gazdálkodásába a törvény mindenütt elég befolyást enged az államnak, mely nálunk ma még azt sem követeli meg, hogy legalább az erdőirtás előre bejelentessék. Az erdőgazdasági birtok tulságos feldarabolása nálunk azért is érdemel különös figyelmet, mert azzal legutóbb már nemcsak üzerek, hanem bankok, nagyobb magánbirtokosok, sőt társadalmi előkelőségek is, minden nemzetgazdasági belátás nélkül, csak a pillanatnyi nyereséget lesve, foglalkoznak. Az általános elszegényedés következtében mindinkább nő a vágy az erdőtalajt mezőgazdasági földekké s legelőkké átalakítani, a tarolások s tulhajtott fakihasználások, melyek az emelkedő faárak miatt mind gyakoriabbakká válnak, szintén sürgős cselekvésre intenek.

Nézetem szerint a *magánerdőbirtok feldarabolását* korlátozni nálunk is tanácsos volna, mint ez törvény útján a községi és volt urbéres közbirtokossági erdőknél már meg is történt, bár azon nehézségek miatt, melyek a feldarabolhatásnál a *minimum* megállapítása körül felmerülnek, egyhamar ily intézkedések a magánerdőkre vonatkozólag nálunk nem igen várhatók.

Bund Károlynak az „ipolyvölgyi irtásokról“, Ajtay Sándornak „az aradmegyei erdők pusztulásá“-ról szóló s az Erdészeti Lapokban megjelent, Elek Istvánnak „birtokpolitika“ című a Magyar Erdészben, valamint Földes Jánosnak a Köztelekben megjelent értekezéseiben ajánlt rendszabályok közül teljesen egyetérték abban, hogy az államnak lehetőleg meg kellene venni az elpusztult vagy elaprózott magánerdőket, hogy az állami fel-

ügyeletet intenzívebbé kellene tenni, hogy nemcsak az erdőirtások, hanem a tarvágások bejelentését és engedélyezését is kötelezővé kellene tenni s végül erdősitési biztosítékok letevését is kellene kívánni.

Alig tartom azonban kivihetőnek azt, hogy a feltétlen erdőtalajon elterülő erdőknek talajminősége folytán a törvényben foglalt korlátozás a hitellekkönyvben előjegyeztessék (véderdőnél igen), bár ez az erdőbirtokosok s jóhiszemű vásárlók megnyugtatója érdekében tagadhatatlanul igen üdvös volna. A feltétlen erdőtalaj minősítése ugyanis annyira tág teret nyit az egyéni nézetnek, annyira problematikus annak megállapítása s annyira változó idő, gazdasági viszonyok, körülmények s a népesség szaporodása szerint, hogy azt szabatosan kijelölni igen nehéz s tán a célnak nem volna egészen megfelelő.*) Az előjegyzés a birtok értékét is csökkentené s nem lehetne a törlést megtagadni, ha a minősítéssel megelégedve nem lévő birtokos újabb kérelmére, mint ez mai nap is sokszor történik, új beható szemle és tárgyalás alapján az erdő a feltétlenül fenntartandó erdők sorából töröltetnék.

E helyett tán célhoz vezetne inkább oly intézkedés, mely az ilyen feltételelesen törlendő erdőkre vonatkozólag az állami felügyelet gyakorlását tovább is biztosítaná oly célból, hogy ha az illető pl. kiirtott terület helytelen kezelése esetén termőerejében gyöngülne s azon a pusztulás kétségtelen jelei mutatkoznának, az ismét rövid eljárás útján az erdőállományhoz visszacsatolható s tovább is erdőként kezelhető legyen, mert a mostani törvényeink szerint az ily elpusztított erdőterületnek beerdősítése csakis akkor rendelhető el, ha az az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. és 166., vagy az 1894. évi XIV. t.-cz. 13. vagy 14-ik §-a alapján beerdősítésre a törvényes eljárás megtartásával kijelöltetett vagyis teljesen kopárrá lett.

*) A kérdés nehézségei elől alulirott sem zárkózott el fennidézett cikkében, de a feltétlen erdőtalaj fogalmának labilitását nem fogadhatja el érvnek a telekkönyvben való feljegyzés ellen, mert amint van helye a mostani törzskönyvek helyesbítésének, úgy természetesen a kellő eljárás alapján helye volna a telekkönyvi feljegyzések módosításának is. Az erdőirtás bejelentésének kötelezővé tétele esetén egyébként a telekkönyvi bejegyzés csak éppen mint figyelmeztetés bírna értékkel, jelentőségéből tehát veszít.

Nem osztozhatom abban a nézetben (Ajtay, Elek), hogy a feltétlenül fenntartandó erdők, amennyiben rossz gazdálkodás folytán elpusztultak, az illető községek részéről kisajátíthatók legyenek.

Eltételezve ugyanis attól, hogy ez a rendelkezés mélyen bele nyulna a magánjogba, nem állapítható meg az a határ, melynél a kisajátítás igazság szerint érvénybe léphetne. Az erdőpusztítás fokának a megállapítása, mely a kisajátításra alkalmat adjon, ugyyszólván lehetetlen. A kisajátításnak helye, nézetem szerint csak egy esetben megokolt, t. i. a már elpusztult vagyis kopár területeknek a kisajátítása az illető községek által, mely jog igénybevétele az erdőtörvény 174-ik §-ában részben ma is biztosítva van ugyan, de tudtommal igénybe véve eddig egy esetben sem lett.

Országos erdőgazdasági részvénytársaság szervezését (Elek), mely erdőterületeket a rendszeres kezelés céljából összevásárolna, azt hiszem, a gyakorlatban csak akkor lehetne keresztülvinni, ha a vásárlás nemcsak elpusztult silány erdőkre, hanem vágható faállománnyal rendelkező erdőkre is kiterjedne, mert elpusztult erdőknek s kopár területeknek összevásárlására, ily társaság alig alakítható.

Nézetem szerint a hozandó intézkedéseknek és törvényeknek alapgondolata az legyen, hogy a magánerdőbirtok a pusztulástól megóvassék, tehát főleg *praeventiv* intézkedésekre volna a főszó helyezendő. Szükségtelen vagy végre nem hajtható korlátozásoknak ellenben ne vettessék alá, ellenkezőleg a gazdálkodást javítsák:

1. Tekintettel azokra a nehézségekre, melyek a magán erdőgazdaságnál erdőrendészeti szempontból fennforognak, tulajdonképpen legradikálisabb megoldás volna, ha az összefüggő, kisebb és rosszul kezelt hegyvidéki magánerdők tulajdonjogát az állam vagy a községek megvásárolnák. Oly intézkedések volnának teendők, hogy az államnak erre a célra szolgáló erdővásárlási alapja gyarapíttassék s rendeltetése kitágíttassék. Kisebb, összefüggő, elpusztult erdőbirtokok összevásárlása tehát elősegítendő és a vásárlás nemcsak a faállomány nélküli, de faállománnyal ellátott erdők vételére is ki volna terjesztendő.

2. Az eddig összeírt s feltétlenül fenntartandó erdőknek minősített erdők eladása vagy megvétele, továbbá minden irtás és tarvágás vagy tulritkítás a hazai viszonyoknak megfelelőleg alkalmazandó és előbb ismertetett külföldi törvények módjára

előzetesen bejelentendő s az irtás, tarvágás vagy tulritkítás hatósági engedélyhez kötendő s az erdőítés teljesítése (erdősítési biztosíték útján) előre biztosítandó volna, kivéve azt az esetet, ha az illető birtok hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint kezeletik.

A községek és a csendőrség köteletségévé volna teendő, hogy a be nem jelentett s meg nem engedett tarolatokat és irtásokat, valamint az erdőknek üzérkedés céljából történő vételét és eladását a hatóságnak bejelentsék, mint ezt legutóbb Ausztriában el is rendelték.

3. Az erdészeti közszolgálat ujja volna szervezendő, az ellenőrzéssel s felügyelettel megbízott tisztviselők szaporítandók s utóbbiak oly helyi szervezettel volnának ellátandók, hogy a magán-erdőbirtokos is az ellenőrző államerdészeti tisztviselőben ne lássa, ne tapasztalja egyedül a feljelentő, büntetést hozó rendőri közeget, hanem azt a gazdasági tanácsadót is, kihez szemléi, utazásai közben utbaigazításért mindig bizalommal fordulhat.

4. Mód volna nyújtandó arra, hogy a magánbirtokosok erdeik szakszerű kezelésére szakképzett hazai erőket alkalmazhassanak. Az üzemtervi kezelés az eddig érvényben lévő adókedvezményben továbbra is részesítendő.

5. Minthogy a magánerdőgazdaságnál következményeiben legsúlyosabb hiba a tarvágott erdők beerdősítésének a kellő időben való elmulasztásából ered, ennél fogva a beerdősítés ilyen célokra is még nagyobb mennyiségben állami csemeték olcsóbb adományozása, csemetekertek szubvencionálása stb. által volna elősegítendő.

6. Kisebb, felaprózott erdőbirtokok tapasztalás szerint nem kezelhetők sem rendszeresen, sem kellő jövedelemmel, ezért *azoknak nagyobb erdőbirtokokká, gazdálkodási szövetkezetekké való egyesítése*, a közös szövetkezeti kezelés, a közös értékesítés meghonosítása s közös felügyelet alá helyezése államilag elősegítendő adókedvezmény, esetleg szubvenció vagy kamatmentes, hosszabb időn át részletekben visszafizethető előleg nyújtása által (mint a filloxera által elpusztult szőlők rekonstrukciójánál).

Az erdőtörvény 22-ik §-ának második bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy több birtokos közös erdőtiszt tartására egyesülhet, megfelelően kibővítve és a gyakorlatban inkább fel-

használhatóbbá volna tehető oly módon, hogy a szövetkezeti kezelés ingyenes vagy legalább is olcsó legyen annak fejében, hogy tulajdonjogában a magánbirtokosnak is bizonyos korlátozást a köz érdekében el kell szenvedni.

7. Minthogy továbbá a magán erdőgazdaság mostani kedvezőtlen állapota a birtokosok, különösen a kisebb birtokosok tapasztalatlanságának, kellő ismeretek hiányának tulajdonítható, ezért szóval és írásban, *oktatás* útján kellene odahatni, hogy az erdőgazdaság iránti érzék felébresztessék s népiskolákban, földművelőiskolákban, tanítóképzőkben — a tanításba megfelelő módon beleszőve — az erdőgazdálkodás iránti szeretet már az ifjúságban volna ápolandó s a gazdasági akadémiákon is az erdőgazdasági ismeretek előadása és az erdőközösségek alakítása iránt való kedv, előnyeiknek megfelelő ismertetése által, fokozandó!

Lapokban, népies naptárakban ezek az ismeretek megfelelő módon terjesztendőek volnának. Alkalomadtán erdőgazdasági vonatkozású előadásokat kellene tartani. Oda kellene hatni, hogy okleveles erdőgazdák az eddiginél nagyobb számban lépjenek be a gazdasági egyesületekbe s a majd megalakítandó mező- és erdőgazdasági kamarákban érvényre kell juttatni a helyes erdőgazdasági törekvéseket.

Ha sikerült a mezőgazdaságot ősdi helyzetéből helyes intézkedésekkel, állami támogatással s példaadással, mintagazdaságok, jutalmazások stb. létesítésével fellendíteni, úgy sikerül ez majd erdőgazdaságunknál is!

A magánbirtokosok szűkebb rendelkezési jogát nem sértő, bölcs mérséklettel alkotott, gyakorlatias törvények és ezeken alapuló intézkedések tapintatos, de szigorú végrehajtása e fontos közigazdasági kérdés megoldásához közelebb fog vezetni, különösen ha arról is gondoskodunk, hogy a kisebb erdőbirtokos erdejének okszerű kezelésére megfelelő utbaigazítást is nyerjen.

A feljelentések és erdőrendészeti áthágásokért kiszabott büntetések száma előrehaladást sohasem jelent és kizárólag tilalmakkal, büntetésekkel a magánerdőgazdaságot felvirágoztatni nem lehet.

Mindezeknek a magángazdálkodást nem csekély mértékben korlátozó intézkedéseknek akkor lesz meg tehát a kellő foganatja, eredménye, ha figyelmen kívül nem hagyjuk azt, hogy ha az

erdőt a közvagyon alkotó részének is kell tekinteni, az mégis kell, hogy *jövedelmi tárgy is maradjon, hogy az a birtokosnak jövedelmezzen.*

Ha a teendő intézkedések a magánerdőbirtok értékét emelni, a gazdálkodást jövedelmezőbbé fogják tenni, akkor szívesen hozza meg a birtokos is a közjó érdekében a tőle kívánt áldozatokat.

A midőn tehát egyfelől szigorubb erdőrendészeti intézkedéseket kívánunk alkalmazni a magánerdőgazdaság jobb karba helyezése érdekében, törekedjünk másfelől oda, *hogy ezek a gazdálkodás íavitását, fejlesztését és főleg jövedelmezőségét is eredményezzék.*

A magánszolgálatban álló erdőtisztek jogviszonyainak rendezése érdekében.

Irta: Gálffy István.

Valóban érthetetlen, hogy a mai gazdasági, szociális és társadalmi viszonyok mellett oly hasznos, szükséges és művelt társadalmi osztálynak ügye, mint a magánerdőtiszteké, annyira elhanyagolt legyen. Majdnem hihetetlen, hogy akkor, amikor gazdasági cseléd törvény hozatik, amely nagy humanizmussal és körültekintéssel a cseléd jogait is megvédelmezi és annak megélhetését biztosítja, akkor, amidőn a néptanítóknak érdekében az új népoktatási törvényekben még az is meg van szabva, hogy lakásuknak hány szobából kell állania, hány köbméter levegővel kell birnia, midőn az ország lakosságának minden rétege, minden társadalmi osztálya és a legkülönbözőbb kereseti ágak népe, többé-kevésbbé kivítva már jogait, addig a magánerdőtisztek jogviszonyainak rendezéséről mindeddig nem történt gondoskodás.

Testvéreik, a magyar gazdatisztek jogviszonyait némileg szabályozza már az 1900. évi XVII. törvenyzikk. A magánerdőtisztek jogviszonyaira, kivéve a polgári törvénykönyv általános értékű határozmányait, semmiféle törvényes intézkedés sincs. Törvényhozásunk hézagának tartom, hogy amidőn az erdő törvény okleveles erdőtiszt alkalmazásának kényszerét mondja ki bizonyos birtokkategóriákra, nem gondoskodott egyszersmind az alkalmazott erdőtiszt jog-